

ความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2566 : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี*
Political Movements and Voting Behavior in the 2023 House of
Representatives Election: A Case Study of Pattani Province

ชัยวัฒน์ โยธี

Chaiwat Yotee

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Faculty of Political Science, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand

E-mail: Chaiwat.y@psu.ac.th

Received June 2, 2024; Revised July 5, 2024; Accepted July 20, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองในการเลือกตั้งและเพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 ของจังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง 4 กลุ่ม จำนวน 20 คน ได้แก่ 1. กลุ่มการเมืองจำนวน 5 คน 2. กลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 7 คน 3. กลุ่มผู้สมัครรับเลือกตั้งจำนวน 3 คน 4. กลุ่มภาคประชาสังคมจำนวน 5 คน ผลการศึกษาพบว่า 1. ความเคลื่อนไหวทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 ของจังหวัดปัตตานีมีบริบทสำคัญหลัก 2 ประการ คือ 1) บริบททางการเมืองก่อนการรับเลือกตั้ง ซึ่งประกอบด้วยภาพรวมและนัยสำคัญเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 ที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการเลือกตั้งและการเปลี่ยนแปลงเขตเลือกตั้ง 2) บริบททางการเมืองในบรรยากาศการเลือกตั้งที่ประกอบด้วย การรับสมัครเลือกตั้ง, การนำเสนอนโยบายของพรรคการเมือง, การหาเสียงในเดือนรอมฎอน, กิจกรรมการหาเสียงผ่านประเด็นสันติภาพปาตานีและการหาเสียงผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ 2. พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชน 4 ด้านสำคัญได้แก่ 1) ทศนคติและการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนจังหวัดปัตตานี ซึ่งประชาชนมีความตื่นตัวและมีความสนใจในหลักเกณฑ์ กติกาและการแบ่งเขตเลือกตั้งที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม 2) พฤติกรรมการซื้อสิทธิขาย

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2566” ภายใต้โครงการศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้ง ปี 2566 (66034) สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า

เสียง ซึ่งมีลักษณะของการรับเงินและการสนับสนุนเป็นสื่อกีฬา 3) การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน จำนวนบัตรดีที่มีค่าร้อยละเพิ่มขึ้นจากครั้งที่ผ่านๆ มา โดยคิดเป็นร้อยละ 94.59 จากเดิมร้อยละ 92.19 และจำนวนบัตรเสียที่ลดลงคิดเป็นร้อยละ 3.48 จากเดิมร้อยละ 6.81 และ 4) ผลการเลือกตั้ง ในแบบแบ่งเขตการเลือกตั้งพรรคประชาชนชาติได้ไป 3 ที่นั่ง พรรคประชาธิปไตยได้ 1 ที่นั่ง พรรคพลังประชารัฐได้ 1 ที่นั่ง และในระบบบัญชีรายชื่อพรรคประชาชนชาติได้คะแนนสูงสุด

คำสำคัญ: ความเคลื่อนไหวทางการเมือง; พฤติกรรมการเลือกตั้ง; สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร; จังหวัดปัตตานี

Abstract

The research objectives are to study political movements in general elections and to study the election behavior of people in the 2023 general election of members of the House of Representatives of Pattani Province. The researcher applied a qualitative research method and used in-depth interviews to collect the data. The number of key informants was 20 people. They were selected by the purposive sampling technique. All participants consisted of 1) political groups, totaling 5 people; 2) voters, totaling 7 people; 3) groups of candidates, totaling 3 people; and 4) civil society groups, totaling 5 people. The results showed that 1) political movements during the 2023 general election of Pattani Province have two main important contexts. Firstly, the political context before the election consists of the 2023 general election conditions that were adjusted in terms of the electoral system and constituencies. The political context, secondarily, during the election period consisted of election recruitment, the presentation of political party policies, the Ramadan campaign, and campaign activities through the Patani Peace Issue and Campaign through Public Relations Media. 2) There are 4 important issues relevant to the behavior of voters in the 2023 general election. Firstly, the political attitudes and perceptions of the people of Pattani Province were alert and interested in the new criteria of the general election. The second was the behavior of vote buying, which was receiving money and receiving sports shirts. The number of ballot papers increased from the previous election to 94.59 percent from 92.19 percent. The number of invalid ballots decreased to 3.48 percent from 6.81 percent. The result of the general election in Pattani province was that the Prachachat Party won 3 seats. The Democratic Party won 1 seat. The Palang Pracharath Party won 1 seat. Moreover, the Prachachat Party got the highest score of party-list proportional representation.

Keywords: political movements; voting behavior; House of Representatives; Pattani Province

บทนำ

การเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญในการคัดเลือกตัวแทนตามระบอบประชาธิปไตยมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17 (Webb, Eulau & Gibbins, 2024) หากแต่ในส่วนของประเทศไทยการเลือกตั้งเกิดขึ้นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 โดยจัดให้มีการเลือกตั้งครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2476 (Khongroen, 2009) ซึ่งนับแต่นั้นมากระบวนการเลือกตั้งก็ถูกใช้ควบคู่กับการปกครองระบอบประชาธิปไตยไทยตลอดมา ทั้งนี้การเลือกตั้งเป็นนัยสำคัญที่ควบคู่กับการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองมาอย่างต่อเนื่องในหลากหลายมิติ อาทิ การเปลี่ยนผ่านของหลักเกณฑ์หรือกติกาของการเลือกตั้ง รวมถึงการเปลี่ยนผ่านด้านพลังอำนาจของพรรคการเมืองและตัวผู้ลงสมัคร เป็นต้น หากจะกล่าวไปแล้วนัยสำคัญดังกล่าวเป็นเหตุผลของการนำไปสู่การช่วงชิงพื้นที่ทางการเมืองอันนำไปสู่การเป็นตัวแทนเข้าสู่สภาและการเป็นรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศในที่สุด และจากประวัติศาสตร์การเลือกตั้งของไทยทั้ง 27 ครั้งที่ผ่านมาได้มีการใช้รูปแบบการเลือกตั้งที่แตกต่างกันออกไปได้แก่ แบบแบ่งเขตคะแนนสูงสุด แบบแบ่งเขตหลายเบอร์ ระบบคูชุนาน และระบบเสียงเดียวผสม (Wikipedia, 2024) ซึ่งจากการเลือกตั้งแต่ละครั้งแสดงถึงบริบททางการเมืองที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้บริบทของเขตพื้นที่ในแต่ละภาคแต่ละจังหวัดจะเป็นฐานสำคัญที่รวบรวมเสียงและนำพาพรรคการเมืองไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลต่อไป

ในสนามการเลือกตั้งของไทยเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ถือได้ว่าเป็นกลุ่มก้อนใหญ่ที่มีความน่าสนใจในเชิงพื้นที่ กล่าวคือ ด้วยจำนวน ส.ส.ที่มีได้ถึง 11 คน จาก 11 เขตเลือกตั้ง (ในปี 2562) และ พ.ศ. 2566 เพิ่มขึ้นเป็น 13 คน จาก 13 เขตเลือกตั้ง (Isranews Agency, 2022) ทั้งนี้หากพิจารณาบริบททางการเมืองแล้วนั้นอาจกล่าวได้ว่า ส.ส.จากพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถเป็นส่วนประกอบสำคัญของการจัดตั้งรัฐบาลได้ อย่างไรก็ตามประเด็นนี้อาจได้ว่าเป็นพื้นที่ศูนย์กลางทางการเมืองของจังหวัดชายแดนภาคใต้ตลอดมา (พิจารณาเชิงพื้นที่และจำนวน ส.ส.) ซึ่งในอดีตมี “กลุ่มวาทะห์” หรือ “กลุ่มเอกภาพ” ที่มีนายเด่น โต๊ะมีนา ส.ส.ปัตตานีหลายสมัยเป็นศูนย์กลางของนักการเมืองมุสลิมในพื้นที่ หากแต่ด้วยบริบททางการเมืองปัจจุบันที่มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นทำให้เห็นถึงบริบทของการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองที่ส่งผลให้ภาพลักษณ์การยึดโยงรวมตัวเป็นเครือข่ายของนักการเมืองสายมุสลิมที่มีความเหนียวแน่นเมื่อครั้งอดีตไม่ได้มีความเข้มข้นเทียบเท่าที่ผ่านมา โดยสังเกตได้ถึงการกระจายตัวของผู้สมัครที่สังกัดพรรคการเมืองที่มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้อาจพิจารณาจากผลการเลือกตั้งในระยะหลังที่เก้าอี้ ส.ส.เขตต่าง ๆ ของปัตตานีกระจายตัวสู่บุคคลหน้าใหม่ที่สังกัดพรรคการเมืองที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลการเลือกตั้งปี 2562 แสดงให้เห็นได้ชัดว่าทั้ง 4 เขตของจังหวัดปัตตานี มีทิศทางของการกระจายตัวของ ส.ส. ที่มาจากพรรคการเมืองที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นมิติที่สามารถมองได้ว่าการเมืองภายในของจังหวัดปัตตานีมีบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปจากที่คาดการณ์ไว้ และในการเลือกตั้งในปี 2566 ครั้งนี้ที่ได้หันกลับไปใช้ระบบเลือกตั้งที่มีลักษณะใกล้เคียงกับครั้งรัฐธรรมนูญ ปี 2540 คือ “ระบบคูชุนาน” ที่มีทั้งระบบเขตเลือกตั้ง

และระบบบัญชีรายชื่อโดยใช้บัตรเลือกตั้ง 2 ใบ โดยคำนวณคะแนนแยกออกจากกัน รวมถึงผลของกฎหมายที่ทำให้จังหวัดปัตตานีมีเขตเลือกตั้งเพิ่มขึ้นอีก 1 เขต กล่าวคือ จากเดิมที่มี 4 เขตหากแต่ในการเลือกตั้งครั้งนี้จังหวัดปัตตานีจะมีเขตเลือกตั้ง 5 เขต ซึ่งหมายถึงจังหวัดปัตตานีจะมีจำนวน ส.ส. เพิ่มขึ้นอีก 1 คนด้วยเช่นเดียวกัน

กล่าวได้ว่าปัตตานีเป็นอีกพื้นที่ทางการเมืองหนึ่งที่มีความน่าสนใจในการศึกษา ด้วยบริบทความหลากหลายเชิงพื้นที่อันประกอบด้วย ฐานทางวัฒนธรรม ศาสนา การเมืองในชุมชนท้องถิ่น มิติเศรษฐกิจ มิติความมั่นคงที่ส่งผลต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ชายแดน ฯลฯ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองและการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชน ดังนั้นพื้นที่จังหวัดปัตตานีจึงมีความน่าสนใจที่จะศึกษาถึงความเคลื่อนไหวทางการเมืองและการเลือกตั้งของประชาชนในจังหวัดปัตตานี โดยมีคำถามสำคัญคือ ความเคลื่อนไหวทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2566 มีบริบทเป็นอย่างไร และพฤติกรรมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2566 ของประชาชนในจังหวัดปัตตานีเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 ของจังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 ของประชาชนในจังหวัดปัตตานี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

การอธิบายถึงการเลือกตั้ง “An Election is a choice by persons qualified to vote among candidate for public office” คือ การใช้สิทธิของบุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งทำการเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งให้เข้ารับตำแหน่งใด ๆ ของรัฐ (Jacobsen & Lipman, 1969) อีกทั้งยังสามารถนิยาม “การเลือกตั้ง” ให้ชัดเจนขึ้นได้ว่า การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองของผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย (ประชาชน) ที่ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการมอบอำนาจอธิปไตยให้ผู้แทนของตนนำไปใช้ในการปกครองประเทศ อีกทั้งการเลือกตั้งเป็นกิจกรรมที่ประชาชนแสวงหาทางเลือกในการปกครองและบำบัดความต้องการของตนเองเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้มีส่วนร่วมทางการเมืองอันเป็นกลไกที่แสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องหรือสนับสนุนให้มีการกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมืองหรือการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนโดยประชาชนทั่วไปเลือกผู้แทนหรือพรรคการเมืองที่มี

อุดมการณ์นโยบายและวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับตนด้วยความคาดหวังว่าผู้แทนหรือพรรคการเมืองที่ตนเลือกให้ไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนนั้นจะนำอุดมการณ์และนโยบายไปเป็นแนวนโยบายในการบริหารประเทศและทำหน้าที่พิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเอง (Serirangsarn, 2005) อีกทั้ง เป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งในกระบวนการทางการเมืองและการปกครอง เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนในการปกครองประเทศ เจตจำนงดังกล่าวปรากฏอยู่ในลักษณะของการเรียกร้องหรือสนับสนุนต่อการตัดสินใจทั้งหลายในระบบการเมือง (Pongpaew, 1991)

แนวคิดเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้ง

ระบบการเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับระบบการเมือง โดยระบบการเลือกตั้งที่แต่ละรัฐเลือกใช้ นั้นยังผูกโยงและส่งผลกับการได้มาซึ่งรัฐบาลในการบริหารประเทศ ซึ่งจากงานเขียนของ Noksuwan Sawasdee (2018) ได้รวบรวมและสังเคราะห์ระบบการเลือกตั้ง โดยอาจแบ่งระบบการเลือกตั้งออกได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

ระบบเลือกตั้งแบบเขต เสียงข้างมากธรรมดา (Plurality Electoral System หรือ “First Past the Post – FPTP” เป็นระบบที่ผู้ได้เสียงมากที่สุดเหนือผู้สมัครคนอื่นในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นผู้ชนะเลือกตั้ง

ระบบเลือกตั้งแบบเขต เสียงข้างมากเด็ดขาด (Majority Electoral System) เป็นระบบที่กำหนดว่าผู้ชนะจะต้องได้คะแนนเสียงเกินกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50 ขึ้นไป) จึงจะถือว่าเป็นตัวแทนในเขตนั้น

ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน หรือบัญชีรายชื่อ (Proportional Representation – PR หรือ Party List System) เป็นการเลือกผู้สมัครแต่ละคน แต่ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนเป็นการเลือกผู้สมัครจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง

ระบบเลือกตั้งแบบผสม (Mixed Electoral Systems) หมายถึงระบบเลือกตั้งที่ผสม 2 ระบบในการเลือกตั้งครั้งเดียวกัน

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง

พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงแสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียง ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นได้ในหลายลักษณะอาทิ

การลงคะแนนเสียงตามอุดมการณ์ (Ideological Voting) หมายถึง เมื่อผู้ลงคะแนนตัดสินใจเลือกตามอุดมการณ์ของตน แต่การลงคะแนนในอุดมการณ์นั้นมีการตั้งข้อสังเกตว่า ผู้ที่ลงคะแนนแม้จะมีชุดความคิดและความโน้มเอียงทางอุดมการณ์ที่มีอยู่ก่อนในการกำหนดการตัดสินใจ (Miller & Shanks, as cited in Pongsawat, 2020)

การลงคะแนนเสียงตามนโยบาย (Policy Voting) หมายถึง การลงคะแนนเสียงที่เน้นไปที่การตัดสินใจ ลงคะแนนด้วยการใช้เหตุผล โดยผู้ลงคะแนนนั้นตัดสินใจลงคะแนนตามนโยบายที่พวกเขาต้องการ ซึ่งถูกนำเสนอ มาจากแต่ละพรรคการเมือง หรือผู้สมัคร (Brody & Page, as cited in Pongsawat, 2020)

การลงคะแนนเสียงตามอารมณ์ (Emotional Voting) เป็นการลงคะแนนเสียงที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของอารมณ์ความรู้สึกในการตัดสินใจลงคะแนนเสียง ซึ่งการพิจารณาบทบาทของอารมณ์ ในการลงคะแนนเสียงนี้ มีผลสำคัญต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเลือกตั้ง บทบาทอันสลับซับซ้อนของการเลือกตั้ง ที่มีต่อประชาธิปไตยและทำให้เกิดความสนใจใน “การยศาสตร์” (Electoral ergonomics) ที่หมายถึง การออกแบบการจัดการเลือกตั้ง ที่คำนึงถึงการรับรู้และอารมณ์ความรู้สึกของผู้ลงคะแนนเลือกตั้ง (Bruter & Harrison, as cited in Pongsawat, 2020)

การลงคะแนนเสียงเชิงยุทธศาสตร์ เป็นพฤติกรรมที่ผู้ลงคะแนนเสียงนั้นไม่ได้ลงคะแนนเสียงด้วยความต้องการที่แท้จริง แต่การลงคะแนนนั้นเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องเนื่องทั้งการตัดสินใจและการคาดเดาผลลัพธ์ ทั้งนี้ผู้ลงคะแนนเลือกตั้งจะต้องชั่งน้ำหนักหรือคาดคะเนประโยชน์ที่ได้จากการลงคะแนนในเรื่องนั้น ๆ ท่ามกลางตัวเลือกที่มีอยู่ ดังนั้นการเลือกตั้งในเชิงยุทธศาสตร์ จึงเป็นการเลือกตั้งที่ผู้ลงคะแนนตัดสินใจบนฐานที่มีทั้งเรื่องการทำให้คะแนนเสียงของตนนั้นมีอรรถประโยชน์สูงสุด (Gschwend & Meffert, as cited in Pongsawat, 2020)

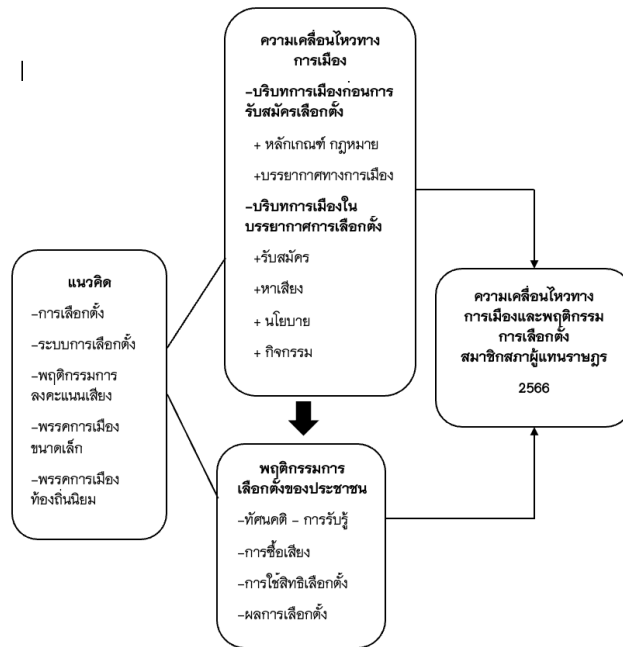
แนวความคิดพรรคการเมืองขนาดเล็ก

Duverger (1963) เป็นผู้หนึ่งที่เห็นว่า พรรคการเมืองขนาดเล็กสมควรจะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ เนื่องจากมีลักษณะเฉพาะตัวซึ่งทำให้ต้องแยก การพิจารณาออกจากพรรคขนาดอื่นๆ หรือกลุ่มพิเศษทางด้านสังคมวิทยา ในทางการเมืองความสำคัญของพรรคการเมืองขนาดเล็กจะมีประโยชน์อย่างยิ่งหากพบว่า มีพรรคเสียงข้างมาก (majority party) กับพรรคเสียงข้างน้อย (minority party) มีที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรจำนวนใกล้เคียงกันมากและต้องมีการต่อรองเพื่อการจัดตั้งรัฐบาล (Janwittayakan, 2005)

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ทราบถึงแนวความคิดและความสำคัญของการเลือกตั้ง รวมถึงในกระบวนการเลือกตั้งที่ประกอบด้วยระบบการเลือกตั้งในลักษณะต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย ซึ่งอาจส่งผลพฤติกรรมทางการเมืองและการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชน อันเป็นผลต่อการให้ผลลัพธ์ในทางปฏิบัติที่แตกต่างกันด้วย และด้วยฐานคิดว่าด้วยพรรคการเมืองขนาดเล็กที่มีนัยสำคัญที่สัมพันธ์ต่อบริบทพื้นที่และลักษณะบริบทการเมืองท้องถิ่นนิยม

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งศึกษาบรรยากาศทางการเมืองและการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดปัตตานีในช่วงระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2566 – 31 กรกฎาคม 2566 เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม จำนวน 20 คน ได้แก่ 1. กลุ่มการเมืองจำนวน 5 คน 2. กลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 7 คน 3. กลุ่มผู้สมัครรับเลือกตั้งจำนวน 3 คน 4. กลุ่มภาคประชาสังคมจำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างเจาะลึก (in- depth interview) ในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ของตัวแสดงต่าง ๆ เช่น ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักการเมืองท้องถิ่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น พนักงานบริษัทเอกชน ข้าราชการ ข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้จัดการการเลือกตั้ง ภาคประชาสังคม เป็นต้น โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นหัวข้อและขั้นตอนในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า ซึ่งในการกำหนดประเด็นคำถามจะเป็นแบบปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ และผู้วิจัยตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ถึงความเหมาะสมและความสอดคล้องโดยผ่านผู้เชี่ยวชาญ อีกทั้งได้ใช้วิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านข้อมูล ด้วยการใช่วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ที่เป็นการตรวจสอบที่พิจารณาจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความแตกต่างกันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยค้นคว้าข้อมูลจาก 2 แหล่ง คือ 1) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยเป็นการสังเกต บันทึก และวิเคราะห์บรรยากาศทั่วไป พฤติกรรมทางการเมืองของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง บทบาทของหน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยอาศัยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ของตัวแสดงต่าง ๆ 2) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ โดยค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรอบของกฎหมาย เช่น ขั้นตอนการเลือกตั้งตามที่กำหนดในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2566 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2566 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560 และบทบาทของพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2566 รวมถึงข้อมูลเชิงพื้นที่ของจังหวัดปัตตานี เช่น ข้อมูลประชากร ข้อมูลพรรคการเมืองที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งในการเลือกตั้งปัจจุบัน และการเลือกตั้งในอดีต และข้อมูลประวัติผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง พร้อมความเป็นเครือญาติ หรือเครือข่ายของนักการเมืองเก่า ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และผลการเลือกตั้งย้อนหลัง เป็นต้น ทั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามกระบวนการจัดกลุ่มหาประเด็นที่มีความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกัน สรุปผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ความเคลื่อนไหวทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 ในจังหวัดปัตตานี

1.1 บริบททางการเมืองก่อนการรับสมัครเลือกตั้ง

1.1.1 ภาพรวมและนัยสำคัญเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566

- ระบบการเลือกตั้ง หลักเกณฑ์ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 ใช้ระบบคู่ขนานที่มีลักษณะใกล้เคียงกับปี พ.ศ. 2540 ที่เป็นการเลือกโดยใช้บัตรเลือกตั้ง 2 ใบ ทั้งระบบเขตเลือกตั้ง เขตละ 1 คน กับระบบบัญชีรายชื่อ และคำนวณคะแนนแยกออกจากกัน ซึ่งในระบบคู่ขนานจะมี ส.ส. 400 ที่นั่งที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต และลดจำนวน ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อลงเหลือ 100 ที่นั่ง (ครั้งที่ผ่านมามี 150 ที่นั่ง) โดยขั้นตอนในการลงคะแนนนั้นผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องลงคะแนนโดยใช้บัตรเลือกตั้ง 2 ใบ เพื่อเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แบบแบ่งเขตและเลือกพรรคการเมือง ด้วยการเปลี่ยนแปลงของระบบฯ ทำให้พรรคขนาดเล็กได้ที่นั่งในสภายากขึ้น อย่างไรก็ตามในเดือนมกราคม 2566 ได้มีการผ่านกฎหมายเลือกตั้ง 2 ฉบับคือ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 และ พระราชบัญญัติประกอบ

รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2566 ซึ่งสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 400 คน และแบบบัญชีรายชื่อ 100 คน

- การเปลี่ยนแปลงเขตเลือกตั้ง หลังจากการเปลี่ยนแปลงระบบการเลือกตั้งและมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยปรับสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ในเดือนกุมภาพันธ์ 2566 คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ออกประกาศ เรื่อง จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัด โดยกำหนดให้คำนวณจำนวนราษฎรเฉลี่ย 165,226 คนต่อ ส.ส. 1 คน โดยใช้ข้อมูลจำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2565 เป็นฐานในการคำนวณ พร้อมทั้งระบุจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่พึงมีในแต่ละพื้นที่ และในส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) เขตที่พึงมีในแต่ละจังหวัดที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เคยประกาศไว้เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2566 ที่มีการนับรวมบุคคลต่างด้าวมาใช้เป็นฐานในการคำนวณ (Thansettakij, 2023) ซึ่งต่อมาในวันที่ 3 มีนาคม 2566 ศาลรัฐธรรมนูญมีมติไม่ให้นำผู้ที่ไม่ได้มีสัญชาติไทยมารวมเป็นฐานในการคำนวณ (PPTVHD36, 2023) คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) จึงได้มีการพิจารณาแบ่งเขตเลือกตั้งใหม่ให้เป็นตามคำวินิจฉัยของศาล และได้ออกประกาศเปลี่ยนแปลงจำนวนเขตเลือกตั้งพึงมีของแต่ละจังหวัด โดย นครศรีธรรมราช, อุตรธานี, ลพบุรี และปัตตานี มี ส.ส. เพิ่มขึ้นจังหวัดละ 1 คน ขณะที่ เชียงใหม่, เชียงราย, ตาก และสมุทรสาคร มี ส.ส. ลดลงจังหวัดละ 1 คน และค่าเฉลี่ยประชากรต่อสมาชิกสภาผู้แทน ส.ส. เขต 1 คน ลดลงเหลือ 162,766 คน (Bangkokbiznews, 2023)

1.1.2 ผู้สมัครและพรรคการเมือง เริ่มเคลื่อนไหวประชาสัมพันธ์ตนเองในหลายรูปแบบ ซึ่งจุดเริ่มต้นสำคัญที่ปลุกกระแสทางการเมืองเชิงพื้นที่เริ่มจากนายอันวาร์ สาและ ส.ส. คนดังจากพรรคประชาธิปัตย์ที่ครองเก้าอี้มา 4 สมัย ทำการเปิดเวทีเพื่อขอมติพี่น้องประชาชนถึงเรื่องการย้ายพรรคของตนเอง โดย ขึ้นเวทีอภิปรายในหัวข้อ “เลือกพรรคให้อันวาร์ มาพัฒนาปัตตานี” ซึ่งได้กล่าวความในใจถึงอุปสรรคและปัญหาตอนอยู่พรรคประชาธิปัตย์ และยังมีปัญหาอื่นๆ รวมถึงเรื่องอุดมการณ์ที่ไม่ตรงกัน (Isranews Agency, 2022) ซึ่งเวทีดังกล่าวนี้เป็นเสมือนจุดเริ่มต้นของการสื่อสารทางการเมืองในพื้นที่ และอีกเหตุการณ์สำคัญเป็นการเปิดตัวซ้ำซ้อนของว่าที่ผู้สมัครของพรรคประชาชาติ ได้แก่ “รองอรุณ” นายอรุณ เบ็ญจลักษณ์ และ “อาจารย์มะ” ผศ.ดร.วรวิทย์ บารู หากแต่เป็นการกระตุ้นบรรยากาศทางการเมืองของจังหวัดปัตตานีให้มีความคึกคักชวนติดตาม

1.2 บริบททางการเมืองในบรรยากาศการเลือกตั้ง

1.2.1 การรับสมัครเลือกตั้ง เกิดขึ้นภายในหอประชุมองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี กล่าวได้ว่า เป็นความร่วมมือจาก 3 ฝ่ายสำคัญ คือ 1. คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดปัตตานีซึ่งเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินการ 2. ส่วนท้องถิ่น นำโดยผู้ว่าราชการจังหวัดที่อำนวยความสะดวกในภาพรวมและเสริมศักยภาพด้านความมั่นคง 3. ส่วนท้องถิ่น โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ซึ่งในกรณีของผู้สมัครจังหวัดปัตตานีไม่ผู้สมัครคนใดเป็นผู้ขาดคุณสมบัติ จังหวัดปัตตานีมีจำนวนผู้สมัครลดน้อยลงจากครั้งที่ผ่านมา (พ.ศ. 2562) โดยใน พ.ศ. 2566 มีจำนวนผู้สมัครเพียง 71 คน จาก 17 พรรค หากแต่ในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา (พ.ศ. 2562) มีจำนวนผู้สมัครมากถึง 136 คน จาก 39 พรรค

1.2.2. การนำเสนอนโยบายของพรรคการเมือง ในครั้งนี้พบว่า มีพรรคการเมืองใหญ่หลายพรรคที่นำเสนอเนโยบายที่มีความไม่สอดคล้องกับหลักศาสนาและบริบททางความคิดของประชาชนในพื้นที่ อาทิเช่น ประเด็นนโยบายเรื่อง LGBTQ รวมถึงนโยบายการผลักดันนโยบายว่าด้วยเรื่อง “กัญชา” ซึ่งอาจเป็นประเด็นการใช้กัญชาทางการแพทย์ รวมถึงกัญชาเสรี เป็นประเด็นร้อนแรงที่สังคมให้ความสำคัญและสนใจ หากแต่เมื่อกล่าวถึงนโยบายกัญชาในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และจังหวัดปัตตานี ก็จะเกิดเป็นคำถามและมีการต่อต้านจากหลายฝ่าย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามีทิศทางที่นำไปสู่กระแสลบมากกว่ากระแสเชิงบวก ด้วย “กัญชา” ในหลักศาสนาอิสลามถือเป็น “ฮาลาล” หรือสิ่งต้องห้าม เนื่องจากเป็นสารเสพติดที่ตรงข้ามกับ “ฮาลาล” ที่เป็นความสะอาดที่ชาวมุสลิมยึดถือ

กิจกรรมและการหาเสียงในช่วงเดือนรอมฎอน เนื่องจากช่วงระยะเวลาของการเลือกตั้ง 2566 ในครั้งนี้มีความคาบเกี่ยวกับศาสนพิธีสำคัญของชาวมุสลิม คือ ช่วงของการถือศีลอด หรือ “เดือนรอมฎอน” ที่ถือได้ว่าเป็นความสำคัญสูงสุดของพี่น้องชาวมุสลิมในจังหวัดปัตตานีและชาวมุสลิมทั่วโลก ซึ่งชาวมุสลิมจะต้องถือศีลอดครบประทานอาหาร น้ำดื่มทุกชนิด ตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตกดินไปตลอด 1 เดือนเต็ม การถือศีลอด ในช่วงเดือนรอมฎอนนี้ ถือเป็นหนึ่งในเสาหลักทั้งห้า หรือหลักปฏิบัติห้าประการของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ชาวมุสลิมถือศีลอดเพื่อให้หัวใจได้ใกล้ชิดกับพระองค์อัลเลาะห์ผู้เป็นเจ้านายยิ่งยง เพื่อให้มีสติ รู้จักยับยั้งชั่งใจ มีความรับผิดชอบ และอดทนต่ออุปสรรค ((Kittikulawatt & Thabmanoch, 2023) อย่างไรก็ตามในช่วงระยะเวลาดังกล่าวแม้ว่าบรรยากาศทางการเมืองจะมีความเงียบเหงาลงไป ด้วยเพราะวิถีชีวิตของประชาชนที่เกิดความอ่อนเพลียจากการอดอาหาร รวมถึงจิตใจที่จดจ่อและยึดมั่นในการปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนา หากแต่ในวิถีทางทางการเมืองผู้สมัครจากหลายพรรคก็ยังคงดำเนินต่อไปด้วยการผสมผสานวัฒนธรรม โดยผู้สมัครหลายท่านได้ปรับตารางเวลาหาเสียงโดยให้ความสำคัญของการลงพื้นที่ไปในเวลาเย็น ทดแทนช่วงเวลากลางวัน โดยได้ใช้โอกาสนี้ “เปิดบวช” หรือ “เปิดปอซอ” (ละศีลอด) และละหมาดอีซาร่วมกันกับพี่น้องประชาชนในชุมชน กล่าวได้ว่าบรรยากาศทางการเมืองของจังหวัดปัตตานีในช่วงการถือศีลอดนี้เป็นภาพของความผสมกลมกลืนของมิติ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและศาสนา

กิจกรรมการหาเสียงผ่านประเด็นสันติภาพปาตานี โดยตัวแทนจาก 8 พรรคการเมืองเข้าร่วมเวที ซึ่งในครั้งนี้พรรคการเมืองต่าง ๆ ได้สะท้อนถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในภาคส่วนที่เป็นหน้าที่ของความเป็นรัฐบาล ทั้งในเชิงการก่อเกิดนโยบายใหม่ ๆ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ให้มากขึ้น, มิติของการแก้ไขกฎหมายที่เป็นปัญหาจากการใช้อำนาจเกินขอบเขตของเจ้าหน้าที่

รัฐ, มิติการสานงานต่อโดยคณะเจรจาสันติภาพ รวมถึงมิติการพัฒนาด้านสวัสดิการด้านต่าง ๆ ที่หนุนเสริมให้สังคมมีสันติสุข

การหาเสียงผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ การใช้สื่อในการหาเสียงพบว่าเป็นไปใน 2 ลักษณะคือ การใช้สื่อดั้งเดิม ได้แก่ ป้ายหาเสียง รถแห่ เป็นต้น กล่าวได้ว่า ในสนามเลือกตั้งปัดตานีครั้งนี้การสื่อสารผ่านป้ายโฆษณาหาเสียงจะเป็นการใช้วัจนภาษาที่สื่อสารในทางตรงโดยมีเจตนาให้ผู้รับสารเข้าใจได้โดยง่าย อาทิเช่น หมายเลขผู้สมัคร นโยบายของพรรค รูปและหน้าตาของผู้สมัคร อีกส่วนคือการสื่อสารผ่านสื่อโซเชียล หรือ โซเชียลมีเดีย เป็นเครื่องมือหรือแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้ในการแชร์ข้อมูลหรือการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ มีความรวดเร็วมากกว่าเดิม ผู้ใช้งานโซเชียลมีเดียสามารถแชร์ข้อมูลได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นข้อความ รูปภาพ หรือวิดีโอ เป็นต้น โดยเนื้อหาต่าง ๆ บนสื่อออนไลน์ล้วนเป็นข้อมูลที่เปิดกว้างและเราสามารถเข้าถึงโซเชียลมีเดียได้ง่าย ๆ ด้วยอินเทอร์เน็ตผ่านอุปกรณ์อย่างคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรือสมาร์ตโฟน (Ange, 2023) ในการเลือกตั้งปัดตานีครั้งนี้ผู้สมัครทุกท่านมีการสื่อสารผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียในแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Facebook, Line, Instagram, TikTok ซึ่งปรากฏการณ์ในการใช้สื่อดังกล่าวนี้นับได้ว่าเป็นช่องทางในการสื่อสารในรูปแบบใหม่ตามสมัยนิยม

พฤติกรรม การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 ของจังหวัดปัดตานี

ทัศนคติและการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนจังหวัดปัดตานี

ประชาชนมีความตื่นตัวและมีความสนใจในหลักเกณฑ์ กติกาและการแบ่งเขตเลือกตั้งที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ประชาชนในจังหวัดปัดตานีเริ่มมีการสำรวจตรวจสอบเขตเลือกตั้งของตนเองที่ในหลายพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อีกทั้งประชาชนยังให้ความสนใจกับผู้สมัครหน้าใหม่ นโยบายของพรรคการเมืองใหม่ ๆ รวมถึงการรับสารทางการเมืองในช่องใหม่ ๆ ผ่านโซเชียลมีเดีย แพลตฟอร์มต่าง ๆ ส่งผลให้มีการพบปะพูดคุยประเด็นการเมืองและการเลือกตั้งกันมากขึ้นในสังคม ทั้งนี้ความสำคัญอีกประการคือ ประชาชนมีการให้ความสำคัญกับนโยบายของพรรคการเมืองที่นำเสนอออกแก้ไขสภาพปัญหาตรงกับที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดปัดตานี เช่น ผลกระทบของการออกกฎหมายการทำประมง ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิด ปัญหา พ.ร.ก. ฉุกเฉิน ฉบับต่าง ๆ ฯลฯ ทั้งนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงให้เห็นถึงทัศนคติในเชิงบวกต่อกิจกรรมการเมืองและการเลือกตั้ง โดยประชาชนให้ความสนใจการเมืองในมิติ นโยบายของพรรคการเมือง รวมถึงผู้นำพรรค โดยเหตุผลสำคัญส่วนหนึ่งอาจมาจากระบบเศรษฐกิจภาพรวมและเศรษฐกิจเชิงพื้นที่ที่มีความฝืดเคือง ผสมกับความรู้สึกของประชาชนที่เบื่อหน่ายในการบริหารงานของรัฐบาล จึงส่งผลให้ประชาชนมีความสนใจติดตามการเมืองและบางส่วนมีความรู้สึกอยากเลือกตั้งเพื่อเปลี่ยนตัวรัฐบาลให้ได้คนหน้าใหม่ลองเข้ามาบริหารประเทศ

พฤติกรรมการณ์ซื้อสิทธิขายเสียง

ในส่วนของการเลือกตั้ง 2566 ครั้งนี้ ปัตตานีก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้ถึงปรากฏการณ์ซื้อเสียง แม้ว่าบรรยากาศทางการเมืองภายในพื้นที่จะเป็นไปด้วยความตึงเครียดซึ่งประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองก็ตาม ปรากฏการณ์ของการซื้อเสียงยังคงมีความเป็นไปในทุกพื้นที่โดยมีลักษณะและวิธีการที่ไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ ในกระบวนการของการซื้อเสียงหลักจะมีบุคคลที่เป็นคนกลางระหว่างผู้สมัคร พรรคการเมืองและประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เรานิยมเรียกกันว่า “หัวคะแนน” หรือ “ผู้สนับสนุน” เป็นผู้ดำเนินการ โดยหัวคะแนนจะเป็นคนกลางที่รับเงินมาจากผู้สมัครหรือพรรคการเมืองแล้วส่งต่อไปให้กับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยหัวคะแนนจะนำเงินไปแจกให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งพร้อมกับสื่อสารบอกกล่าวกับผู้รับเงินว่าให้เลือกหมายเลขอะไร ในจุดนี้ในบางพื้นที่หัวคะแนนที่นำเงินไปแจกอาจจะทำการยัดยัดประชาชนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งไว้และจะคืนให้ในวันเลือกตั้ง ทั้งนี้เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการไม่ให้ใครมาซื้อต่ออีกแล้ว อีกวิธีการหนึ่งซึ่งนิยมใช้ในปัจจุบันคือ หัวคะแนนจะประสานกับคนในพื้นที่ (หัวคะแนนย่อย) โดยการให้หัวคะแนนย่อยจกรายชื่อพร้อมเบอร์โทรศัพท์ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาส่งหัวคะแนนหลักเพื่อนับจำนวนและส่งเงินให้กับหัวคะแนนรายย่อยไปแจกจ่ายพร้อมบอกหมายเลขที่จะให้เลือก วิธีการนี้อาจใช้หัวคะแนนย่อยหลายคนในพื้นที่หากวิธีการดังกล่าวนี้จะเป็นวิธีการที่สามารถตรวจสอบเส้นทางของเงินที่เดินทางถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ โดยหัวคะแนนหลักอาจใช้วิธีการโทรศัพท์สอบถามผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่รับเงินจากใบรายชื่อที่หัวคะแนนย่อยนำส่ง ทั้งนี้วิธีการหนึ่งที่พบเห็นในพื้นที่จังหวัดปัตตานีครั้งนี้ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นการซื้อเสียงโดยทางอ้อมคือ การแจกเชื้อเพลิงให้กับเยาวชนและประชาชน กล่าวได้ว่าพฤติกรรมการณ์ซื้อสิทธิขายเสียงนี้เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดปัตตานีทุกเขตเลือกตั้ง หากแต่ความสำคัญที่เป็นมิติที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมคือ “การซื้อเสียงแล้วไม่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง”

การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน

จังหวัดปัตตานีมีเขตเลือกตั้งทั้งหมด 5 เขต มีหน่วยเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน 821 แห่ง มีผู้สมัคร ส.ส. รวม 5 เขต 71 คน พรรคการเมือง 17 พรรค และมีประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งจังหวัด จำนวน 510,073 คน ซึ่งในการเลือกตั้งของจังหวัดปัตตานีเป็นไปด้วยความเรียบร้อยจนถึงเวลาปิดหีบและการนับคะแนนก็เป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยประชาชนผู้มาใช้สิทธิคิดเป็นร้อยละ 77.64 ซึ่งนับได้ว่าอยู่ในระดับสูง หากแต่ความน่าสนใจคือจำนวนบัตรเสียที่มีค่าร้อยละเพิ่มขึ้นจากครั้งที่ผ่านมา โดยคิดเป็นร้อยละ 94.59 (เดิม 92.19) และจำนวนบัตรเสียที่ลดลงคิดเป็นร้อยละ 3.48 (เดิม 6.81) (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดปัตตานี)

ผลการเลือกตั้ง

ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต

เขตเลือกตั้งที่ 1 เป็นเขตอำเภอเมืองมีผู้สมัครทั้งสิ้นจำนวน 15 คน จาก 15 พรรคการเมือง เขตนี้เป็นการต่อสู้ที่เข้มข้น ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเบียดกันอย่างสูสี 4 ลำดับต้นดังนี้ อันดับ 1 ผศ.วรวิทย์

บาร์ จากพรรคประชาชนได้คะแนนไป 14,452 คะแนน อันดับ 2 พญ.เพชรดาว โต๊ะมีนา จากพรรคภูมิใจไทย ได้คะแนน 12,770 คะแนน อันดับ 3 นายอรุณ เบญจลักษณ์ ได้คะแนน 12,363 คะแนน และอันดับ 4 นายสนธิ นาแว จากพรรคประชาธิปัตย์ ได้คะแนน 12,328 คะแนน

เขตเลือกตั้งที่ 2 ประกอบด้วยอำเภอหนองจิกและอำเภอโคกโพธิ์ ในเขตนี้มีผู้สมัครทั้งหมดจำนวน 16 คน จาก 16 พรรคการเมือง ผลการเลือกตั้งอันดับ 1 ได้แก่ นายคอซีย์ มามู จากพรรคพลังประชารัฐ ได้คะแนนไปถึง 23,483 คะแนน ทิ้งห่างอันดับ 2 อย่างนายอัปดุลบาซิม อาบู แชมป์เก่าจากพรรคภูมิใจไทย ซึ่งมีคะแนน 14,833 คะแนน และอันดับ 3 นายมุฮัมมัดอารีฟีน จะปะกียา จากพรรคประชาชนที่ได้คะแนนไป 13,268 คะแนน และตามมาด้วย ดร.ศิริวัชโชติ รัตนมาลา จากพรรครวมไทยสร้างชาติที่ได้คะแนน 11,122 คะแนน

เขตเลือกตั้งที่ 3 ประกอบด้วยอำเภอแม่ลาน, อำเภอยะรัง และอำเภอยะนิง ซึ่งเป็นการแบ่งเขตใหม่ตามกติกาการเลือกตั้ง โดยพื้นที่ในเขตเลือกตั้งที่ 3 ในครั้งนี้เป็นเขตพื้นที่ที่มีความคาบเกี่ยวกับเขตเลือกตั้งที่ 4 เดิม (พ.ศ. 2562) ในเขตนี้มีผู้สมัครจำนวน 13 ท่าน จาก 13 พรรคการเมือง ผลการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 3 เป็นไปตามความคาดหมายโดย นายสมมุติ เบ็ญจลักษณ์ ผู้สมัครหมายเลข 2 จากพรรคประชาชน เป็นผู้คว้าชัยเป็น ส.ส. 3 สมัยซ้อน โดยได้คะแนนมาเป็นอันดับ 1 ได้คะแนน 23,636 คะแนน ส่วนอันดับที่ 2 เป็น นายบุรฮัน สะเม๊ะ ผู้สมัครหมายเลข 9 จากพรรคพลังประชารัฐ ได้คะแนน 20,294 คะแนน อันดับ 3 สิบเอกสุริยา กุหา ผู้สมัครหมายเลข 7 จากพรรคประชาธิปัตย์ ได้คะแนนไป 12,478 คะแนน กล่าวได้ว่าในเขตเลือกตั้งที่ 3 นี้ นายสมมุติ เบ็ญจลักษณ์ แชมป์เก่ายังคงรักษาพื้นที่ไว้ได้อย่างเหนียวแน่นแม้ว่าจะมีการแบ่งเขตการเลือกตั้งใหม่ก็ตาม

เขตเลือกตั้งที่ 4 ประกอบด้วย อำเภอกะพ้อ, อำเภอสาบบุรี, อำเภอไม้แก่น และอำเภอปะนาเระ บรรยากาศทางการเมืองในเขตนี้ต้องกล่าวได้ว่า “ยากต่อการคาดเดา” เขตเลือกตั้งที่ 4 มีผู้สมัคร 16 ท่าน จาก 16 พรรคการเมือง ในเขตนี้ไม่มีแชมป์เก่าจากครั้งที่แล้ว (พ.ศ. 2562) เพราะนายอนุวัติ ชูสารอ จากพรรคประชาชนครั้งนี้วางมือด้วยปัญหาสุขภาพ ผลการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 4 อันดับ 1 ได้แก่ นายยุ้ยดี วาบา ผู้สมัครหมายเลข 6 จากพรรคประชาธิปัตย์ สามารถเปิดคว้าชัยไปได้ด้วยคะแนน 21,556 คะแนน ส่วนนายอริยชัย ชูสารอ มีคะแนนมาเป็นอันดับที่ 2 ด้วยคะแนน 19,360 คะแนน อันดับ 3 เป็นนายนายอัปดุลกอฮาร์ อาแวปุเตะ หมายเลข 1 จากพรรคภูมิใจไทย ได้คะแนนไป 14,095 คะแนน และอันดับที่ 4 ได้แก่ ว่าที่ร้อยตรี โมฮัมหมัดยาสรี ยูซง ผู้สมัครหมายเลข 7 จากพรรคประชาชน ได้คะแนน 13,895 คะแนน

เขตเลือกตั้งที่ 5 ประกอบด้วยอำเภอยะหริ่งและอำเภอมายอ ในสนามเลือกตั้งเขตนี้มีความน่าสนใจเป็นพิเศษเนื่องจากเป็นเขตเลือกตั้งใหม่ที่เพิ่มจากเดิม ทั้งนี้หากพิจารณาถึงบริบทเชิงพื้นที่ของเขตนี้กล่าวได้ว่า เป็น 2 อำเภอใหญ่ เขตนี้มีผู้สมัครทั้งสิ้นจำนวน 11 ท่าน หากแต่ผู้ได้รับความสนใจสูงสุดหนีไม่พ้นผู้สมัครหมายเลข 2 นายอันวาร์ สาและ ส.ส. 4 สมัย ที่ครั้งนี้ใส่เสื้อใหม่ในนามพรรคพลังประชารัฐลงแข่งขัน ผลการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 5 เป็นการต่อสู้อย่างสูสีระหว่างนายอันวาร์ สาและ

จากพรรคพลังประชาชน และ นายสาเหมุหามัด อัลอิตรูส จากพรรคประชาชาติ 2 ผู้สมัครตัวเต็งตามความคาดหมาย ซึ่งผลคะแนนของทั้ง 2 ท่านแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างจากคู่แข่งชนิดที่เรียกได้ว่าห่างจากอันดับที่ 3 แบบไม่เห็นเงา โดยผู้ที่มีคะแนนมาอันดับ 1 ได้แก่ นายสาเหมุหามัด อัลอิตรูส จากพรรคประชาชาติ ได้คะแนนไป 37,068 คะแนน ซึ่งนำห่างอันดับ 2 อย่างนายอันวาร์ สาและ พรรคพลังประชาชน อย่างท่วมท้น ขาดลอย กว่าหมื่นคะแนน โดยนายอันวาร์ได้คะแนนไป 26,544 คะแนน ซึ่งผลคะแนนดังกล่าวถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ล้นมัยักษ์ในสนามเลือกตั้งครั้งนี้

ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ (เลือกพรรค) มีจำนวนบัญชีรายชื่อจากพรรคการเมืองทั้งหมด 67 พรรค หากแต่จังหวัดปัตตานีพรรคที่มีคะแนนมาเป็นอันดับที่ 1 คือ พรรคประชาชาติได้คะแนนรวม 180,114 คะแนน ส่วนพรรคการเมืองที่ได้คะแนนมาอันดับ 2 ได้แก่ พรรคก้าวไกล ซึ่งเป็นพรรคการเมืองใหม่ที่มีกระแสตอบรับในวงกว้าง ได้คะแนนไป 85,273 คะแนน ส่วนอันดับ 3 ได้แก่ พรรครวมไทยสร้างชาติ ได้คะแนน 30,503 คะแนน อันดับที่ 4 ได้แก่ พรรคเพื่อไทย ได้คะแนน 10,781 คะแนน และอันดับที่ 5 ได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ ได้คะแนนไป 10,272 คะแนน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่พบข้อมูลสำคัญสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. บริบททางการเมืองและการเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 ได้ใช้ระบบคู่ขนานส่งผลให้สนามเลือกตั้งของจังหวัดปัตตานีมี ผู้สมัครลงสนามเลือกตั้งลดลงเหลือเพียง 71 คน จาก 17 ในระบบคู่ขนานที่มีบัตรเลือกตั้ง 2 ใบหากเปรียบเทียบแล้วเป็นเสมือนการต่อสู้กัน 2 สนามแข่งขันคือ สนามเขตและสนามพรรค โดยในสนามเขตผู้สมัครจึงต้องใช้สรรพกำลังหรือทรัพยากรในหลายภาคส่วนประกอบกัน อาทิ ฐานเสียงของตนเองในท้องถิ่น, ฐานของพรรคการเมืองที่หนุนเสริม, ทุนในการหาเสียงประชาสัมพันธ์ ฯลฯ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากบริบทดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่าพรรคการเมืองขนาดใหญ่มีโอกาสในการแข่งขันมากกว่าพรรคการเมืองขนาดเล็ก หากแต่ในระบบสัดส่วนที่ทำให้พรรคการเมืองขนาดเล็กสามารถแข่งขันได้ ซึ่งกรณีจังหวัดปัตตานีแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจน ตามที่พรรคประชาชาติที่นับได้ว่าเป็นพรรคการเมืองท้องถิ่นขนาดเล็กได้คะแนนการเลือกตั้งแบบสัดส่วนอย่างท่วมท้น ทั้งนี้บริบทของระบบการเลือกตั้งดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานเขียนของ Nogsuan Sawasdee (2018) ที่กล่าวถึงระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนว่า เป็นการเปิดโอกาสให้พรรคขนาดเล็กสามารถมีตัวแทนของตนได้รับเลือกตั้งได้หากไม่มีการกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำ คนกลุ่มน้อยจะไม่สามารถแข่งขันได้ดีนักในระบบเลือกตั้งแบบหนึ่งเขตหนึ่งคน เพราะพรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงและทรัพยากรมากกว่ามักผูกขาดชัยชนะ

บรรยากาศทางการเมือง ในการนำเสนอนโยบายมีบางพรรคการเมืองที่นำเสนอนโยบายที่เป็นการขัดต่อหลักศาสนา ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ส่งผลต่อกระแสความนิยมและการได้รับชัยชนะในการ

เลือกตั้ง ซึ่งในจุดนี้แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนจากกรณีพรรคประชาชาติ ที่ได้รับกระแสการยอมรับจากประชาชน ทั้งในเชิงตัวผู้นำพรรคและนโยบายพรรคที่มีความสอดคล้องกับหลักศาสนา วัฒนธรรมและพื้นที่เป็นอย่างสูง จากความสำคัญดังกล่าวสอดคล้องกับงานเขียนของ Andreas C. Goldberg (as cited in Burikul et al., 2020) ที่กล่าวถึงคุณค่าทางด้านศาสนาและมีผลกระทบในทิศทางบวกต่อการลงคะแนนเสียงสำหรับพรรคการเมืองที่เน้นด้านศาสนาอย่างพรรค the Christian Democratic Party of Switzerland (CVP) ของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ กล่าวคือ ประชาชนจะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสนับสนุนพรรคที่มีความเชื่อด้านศาสนาไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ด้วยเหตุนี้เองนำมาซึ่งความต้องการที่จะแสดงตัวว่านับถือศาสนาเดียวกันกับประชาชนมากขึ้นเพื่อให้ได้การสนับสนุนอันเป็นคะแนนเสียงในการเลือกตั้งมากยิ่งขึ้น (Aslan, 2018, as cited in Burikul et al., 2020) ทั้งนี้จากความสำคัญที่กล่าวมาแสดงให้เห็นได้ถึงฐานทรัพยากรที่เป็นต้นทุนแฝงที่มีนัยสำคัญทางการเมือง เช่นเดียวกับพรรคประชาชาติที่ได้รับคะแนนสูงสุดจากพื้นที่แม้ว่าจะเป็นพรรคที่มีขนาดเล็กมีทรัพยากรการเงินไม่มากนักแต่เมื่อพิจารณาเชิงลึกต้นทุนทางทรัพยากรด้านอื่น ๆ เชิงพื้นที่ อาทิเช่น ฐานของความเข้าใจในวัฒนธรรมและศาสนา, ฐานผู้นำพรรค, ฐานผู้นำท้องถิ่น-ท้องถิ่น, ฐานผู้นำศาสนาในพื้นที่ เป็นต้น ด้วยบริบทที่กล่าวมาสอดคล้องกับแนวคิดของ Duverger (1963) ที่เห็นว่า พรรคขนาดเล็กสมควรจะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ เนื่องจากมีลักษณะเฉพาะตัวซึ่งทำให้ต้องแยกการพิจารณาออกจากพรรคประเภทอื่นในฐานะกลุ่มพิเศษทางด้านสังคมวิทยา ถึงอย่างไรก็ตามพฤติกรรมการเมืองและการเลือกตั้งของจังหวัดปัตตานีในครั้งนี้อย่างคงพบกระบวนการ “การซื้อสิทธิขายเสียง” โดยตัวแทนหรือหัวหน้าคณะของพรรคการเมืองแทบทุกพรรค ซึ่งมีการใช้กลไก วิธีการและปริมาณต้นทุนที่แตกต่างกันออกไป โดยกรณีของจังหวัดปัตตานีนั้นแสดงให้เห็นถึงวิธีการซื้อสิทธิขายเสียงในลักษณะของการให้เงินและการสนับสนุนเป็นเสื้อผ้าและอุปกรณ์ในกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีหัวหน้าหลักและหัวหน้าย่อยของพรรคการเมืองเป็นตัวแสดงสำคัญในกระบวนการซื้อสิทธิขายเสียง ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับงานเขียนของ Chantrawong (2001) ที่กล่าวถึงการจัดระบบจัดระบบหัวหน้าที่มีสาระสำคัญว่าหัวหน้ามีความสำคัญต่อการหาเสียงเลือกตั้งเป็นอย่างมากสำหรับสังคมการเมืองไทยในปัจจุบัน “ผู้สนับสนุน” หรือ “หัวหน้า” ก็คือ บุคคลที่สามารถหาคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ โดยไม่คำนึงถึงว่าจะใช้วิธีการใดมาแสวงหาความสนับสนุนให้กับผู้สมัครของตน หัวหน้าจึงเป็นกลไกที่สำคัญภายในกระบวนการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นเสมือน แขนงที่สำคัญในการประสานงาน ติดต่อบริการ กระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของผู้สมัครที่เข้าสนับสนุนในเขตเลือกตั้งที่กว้างใหญ่และมีพื้นที่มาก หรือในเขตพื้นที่ที่ทุรกันดารการคมนาคมไม่สะดวก หัวหน้าจึงเป็นเสมือนตัวกลางระหว่างชาวบ้านผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในบางครั้ง หัวหน้าจะต้องเป็นบุคคลผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นเป็นบุคคลที่มีญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงมาก เป็นที่นับถือของประชาชน ผู้สมัครให้การยอมรับหัวหน้าก็เพราะหัวหน้าเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ส่วนตัวอย่างใกล้ชิด หรือเป็นผู้นำของชุมชนที่ชาวบ้านให้ความยอมรับนับถือ หัวหน้าที่ประสบความสำเร็จในการ

ชักจูงให้ชาวบ้านมาลงคะแนนให้กับผู้สมัครมักจะใช้ความสัมพันธ์ และการยอมรับที่ชาวบ้านมีให้กับเขา เป็นเครื่องมือสำคัญในการโน้มน้าวใจให้ชาวบ้านคล้อยตาม

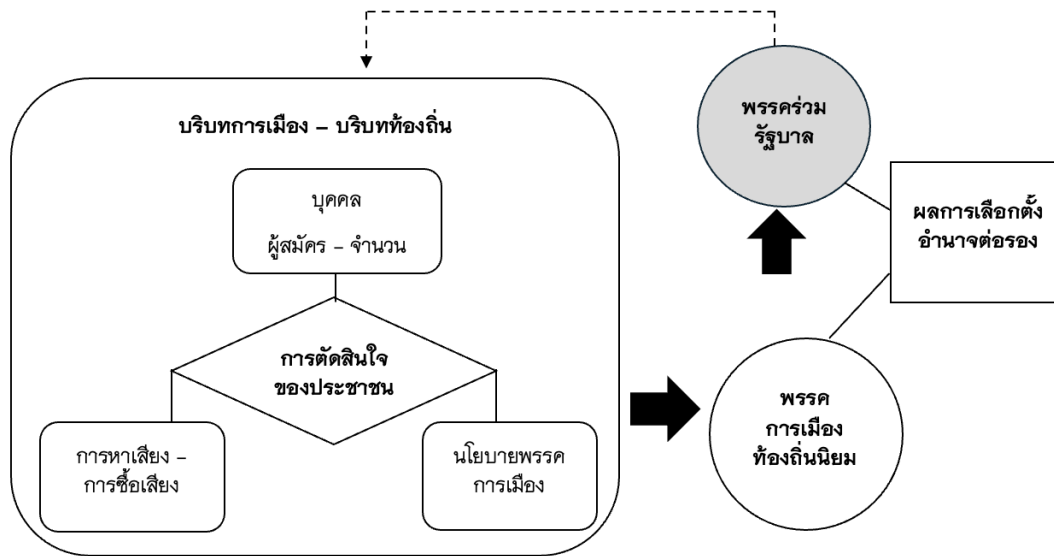
2. พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนชี้ให้เห็นถึงนัยของความความนิยมในพรรคการเมืองท้องถิ่น โดยแสดงให้เห็นผ่านผลการเลือกตั้งที่พรรคประชาชนชาติได้จำนวน ส.ส. แบบแบ่งเขตถึง 3 ที่นั่ง ทั้งนี้รวมถึงผลการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อที่พรรคประชาชนชาติก็ได้รับคะแนนสูงสุดอีกเช่นกัน และข้อสังเกตสำคัญคือมีคะแนนห่างจากพรรคที่ได้คะแนนอันดับ 2 ถึง 94,814 คะแนน จากผลการเลือกตั้งดังกล่าวมี สามารถชี้ให้เห็นได้ถึงบริบททางการเมืองที่มีความโน้มเอียงไปสู่ความเป็น “ท้องถิ่นนิยม” กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากผู้สมัครที่ได้คะแนนในลำดับต้นของทุกเขตการเลือกตั้งล้วนแต่เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์และมีภูมิหลังจากการเมืองท้องถิ่น – ท้องถิ่นทั้งสิ้น ซึ่งหากพิจารณาจากบริบทการเมืองในอดีตกล่าวได้ว่า บุคคลกลุ่มนี้เป็นเพียงตัวแสดงสำคัญในการช่วยหาเสียงนักการเมืองที่สังกัดพรรคการเมืองใหญ่ในระดับชาติจากส่วนกลางเท่านั้น ทั้งนี้จากตัวแสดงที่น่าสนใจตรงจุดนี้เป็นการชี้ให้เห็นถึงนัยแห่งการพัฒนาการเมืองในมิติของความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นกับการเมืองระดับชาติ ด้วยนัยสำคัญทางการเมืองท้องถิ่นสามารถเป็นฐานในการสร้างสรรค์บุคคลจากท้องถิ่นไปเป็นตัวแทนในระดับชาติ ทั้งนี้จากนัยสำคัญทางการเมืองในมิติดังกล่าวอาจเชื่อมโยงถึงปรากฏการณ์ในมิติ “พรรคการเมืองท้องถิ่นนิยม” ที่แสดงผ่านปฏิบัติการทางการเมืองของพรรคประชาชนชาติที่ได้จำนวนที่นั่งส.ส. ในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้รวมถึง 9 ที่นั่ง ซึ่งจำนวนที่นั่งดังกล่าวจะเป็นฐานสำคัญของการต่อรองทางการเมืองในการจัดตั้งรัฐบาลแบบผสม และอาจนำไปสู่การได้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดตั้งรัฐบาลในที่สุด ด้วยนัยสำคัญดังกล่าวนี้อาจเทียบเคียงกับการศึกษาของ Pachimm (2014) เรื่องท้องถิ่นนิยมกับการพัฒนาพรรคการเมืองไทยขนาดเล็ก ช่วงปี พ.ศ. 2540-2556 ที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ในความเป็นอยู่จริงของความเป็นท้องถิ่นนิยมกับการการเมืองไทย โดยมีจุดมุ่งเน้นที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาพรรคการเมืองขนาดเล็ก ซึ่งใช้ท้องถิ่นนิยมเป็นฐานคิดและจุดเริ่มต้นในการเข้าถึงอำนาจทางการเมืองในระบบรัฐสภา การพิจารณาท้องถิ่นนิยมในฐานะหน่วยความคิดในการวิเคราะห์เชิงบูรณาการร่วมกันกับพรรคการเมืองที่ก่อให้เกิดการพัฒนาความเป็นพรรคการเมืองในระบบการเมืองอย่างมีพลังความสามารถหรืออาจเรียกว่า มีนัยสำคัญทางการเมือง เช่น การจัดสรรโควตารัฐมนตรีตามภูมิภาคหรือท้องถิ่นนิยม (ในกรณีที่พรรคการเมืองนั้นได้เป็นฝ่ายรัฐบาล) เป็นต้น และจากประเด็นสำคัญที่กล่าวผ่านมาสามารถผูกโยงกับกระบวนการเลือกตั้ง พ.ศ. 2566 ที่มีนัยสำคัญส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนคือ การออกมาใช้สิทธิของประชาชนชาวปัตตานีในครั้งนี้อยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง โดยมีค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 77.46 ของผู้มีสิทธิทั้งหมด รวมถึงจำนวนของบัตรดีที่เพิ่มสูงขึ้นคิดเป็นร้อยละ 94.59 และจำนวนบัตรเสียที่มีลดน้อยลง โดยมีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3.48 เท่านั้น จากปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ ถึงอย่างไรก็ตามประเด็นพฤติกรรมการเมืองว่าด้วย “การซื้อสิทธิขายเสียง” เป็นอีกประเด็นที่ต้องยอมรับว่าไม่สามารถก้าวข้ามผ่านไปได้ในทุกสนามเลือกตั้ง โดยการเลือกตั้ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 ครั้งนี้ก็เช่นเดียวกัน เป็นที่รับรู้และยอมรับกันอย่างทั่วไปของประชาชนชาวปัตตานีว่ามี “การซื้อสิทธิขายเสียง” เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ ซึ่งกล่าวได้ว่าในกระบวนการนี้เป็นการที่หัวหน้าคณะหรือผู้สนับสนุนพรรคการเมืองได้ทำการการแจกเงินให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อแลกกับคะแนนเสียง โดยในการซื้อพรรคการเมืองแต่ละพรรคก็จะใช้เม็ดเงินในการลงทุนที่แตกต่างกันไป โดยในกระบวนการซื้อสิทธิขายเสียงนี้แทบทุกพรรคการเมืองคือส่วนหนึ่งของกระบวนการนี้ แต่ทั้งนี้เมื่อพิจารณาผลการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการมีข้อพิจารณาที่น่าสนใจคือ ในกระบวนการซื้อเสียงในปัจจุบันไม่ได้เป็นไปตามความคาดหมายของพรรคการเมืองที่ดำเนินการซื้อสิทธิ ซึ่งจากผลการเลือกตั้งของจังหวัดปัตตานีที่พรรคประชาชาติครองแชมป์ได้จำนวน ส.ส.เขตไป 3 ที่นั่งจากจำนวน 5 เขตเลือกตั้งและได้คะแนนการจากการเลือกแบบบัญชีรายชื่อแบบท่วมท้นถึงห่างพรรคอันดับ 2 ถึงเกือบแสนคะแนน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ พรรคประชาชาติเป็นพรรคการเมืองท้องถิ่นขนาดเล็กที่ไม่ได้มีปัจจัยด้านทุนในการแข่งขันมากนัก หากแต่พรรคประชาชาติสามารถสร้างความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับสโลแกนของพรรคคือ “พรรคของเรา” ได้อย่างกลมกลืน ทั้งนี้หากพิจารณาในเบื้องต้นคำว่า “พรรคของเรา” ที่พรรคประชาชาติสื่อออกมานั้นเป็นนัยสำคัญทางการเมืองที่แสดงถึงความเข้าใจในทุกมิติ ทั้งวัฒนธรรม ศาสนา เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิต ผสมกับผลงานในอดีตที่ผ่านมาพรรคประชาชาติซึ่งมีเสียงอยู่เพียงเล็กน้อยในสภาฯ ก็พยายามเคลื่อนไหวขับเคลื่อนในประเด็นหาที่สะท้อนถึงชาว 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างชัดเจนเสมอมา อาทิเช่น ประเด็นเรื่องสิทธิ เรื่องความรุนแรง รวมถึงเรื่องการเคลื่อนไหวที่แสดงความไม่เห็นด้วยกับภาครัฐที่จัดให้มีนโยบายการแก้ไขปัญหาประมงผิดกฎหมาย (IUU) มาโดยตลอด ซึ่งจากความสำคัญดังกล่าวนี้เป็นความสำคัญทางการเมืองที่สอดคล้องกับผลการเลือกตั้งที่แสดงถึงพฤติกรรมทางการเมืองและการเลือกตั้งของประชาชนชาวปัตตานี

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมทางการเมืองและการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนในจังหวัดปัตตานีที่มีความโน้มเอียงสู่บริบทของท้องถิ่นมากขึ้น กล่าวคือ ในมิติบุคคลที่เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในสนามเลือกตั้งครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนาจากฐานการเมืองท้องถิ่น ซึ่งจากข้อนี้พิจารณาให้เห็นได้ถึงมิติแห่งการพัฒนาการเมืองไทยครั้งสำคัญ โดยบริบทของท้องถิ่นเริ่มมีบทบาทเป็นฐานการเมืองระดับชาติ ทั้งนี้ในอดีต บุคคลกลุ่มนี้เป็นเพียงหัวหน้าคณะสำคัญของนักการเมืองระดับชาติ ซึ่งจากฐานดังกล่าวได้นำไปสู่พฤติกรรมทางการเมืองตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนที่มาจาก 3 ปัจจัยหลักคือ 1) ตัวบุคคล ที่มีความคุ้นเคยฐานจากฐานท้องถิ่น-ท้องถิ่น 2) นโยบายของพรรคการเมืองที่มีความเข้าใจบริบทท้องถิ่นและตอบสนองต่อวัฒนธรรม ศาสนา และวิถีชีวิต 3) กระบวนการซื้อสิทธิ-ขายเสียง ที่เกิดขึ้นในบริบททางการเมือง ซึ่งประชาชนรับจากทุกพรรคการเมืองที่จัดสรรให้หากแต่ประชาชนพิจารณาจนตัดสินใจเลือก ซึ่งทั้ง 3 ปัจจัยเป็นสิ่งที่สำคัญที่นำพาบริบททางการเมืองโน้มเอียง

สู่ความเป็นท้องถิ่นนิยมที่มีพรรคการเมืองท้องถิ่นนิยมเป็นตัวแสดงสำคัญในการต่อรองอำนาจทางการเมืองหรือการได้เข้าร่วมเป็นพรรคร่วมรัฐบาลในรัฐบาลผสมเพื่อนำประโยชน์กลับสู่ท้องถิ่น

ภาพที่ 3 พฤติกรรมการตัดสินใจในเลือกตั้งของประชาชนกับความโน้มเอียงสู่บริบทการเมืองท้องถิ่นนิยม

สรุป

ระบบการเลือกตั้งที่ใช้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 มีความแตกต่างจากปี พ.ศ. 2562 ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองในพื้นที่ ซึ่งจากผลการศึกษาชี้ให้เห็นได้ว่าพฤติกรรมทางการเมืองและการเลือกตั้งของจังหวัดปัตตานีมีลักษณะที่โน้มเอียงสู่บริบทท้องถิ่นมากขึ้น โดยมีตัวแสดงจากผู้สมัครจากพรรคการเมืองต่าง ๆ มีภูมิหลังจากการเป็นนักการเมืองท้องถิ่น-ท้องถิ่นที่ รวมถึงตัวแสดงสำคัญคือ ผลการเลือกตั้งที่เป็นการชี้ชัดถึงพฤติกรรมการตัดสินใจของประชาชนที่พิจารณาเลือกพรรคการเมืองท้องถิ่นที่มีนโยบายสอดคล้องกับวัฒนธรรม วิถีปฏิบัติและวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่เป็นหลัก โดยพฤติกรรมการตัดสินใจของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวมีความเอนเอียงตามกระแสการเมืองต่ำ เพราะถึงแม้ว่ากระแสพรรคการเมืองใหญ่ระดับชาติหลาย ๆ พรรคจะมีความเคลื่อนไหวอย่างไร แต่ประชาชนก็ยังคงมีพฤติกรรมการตัดสินใจที่ยึดมั่นในการเลือกพรรคการเมืองท้องถิ่นที่เสนอนโยบายที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า พรรคการเมืองท้องถิ่นขนาดเล็กที่เป็นพรรคที่มีทรัพยากรด้านทุนไม่มาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2566 จังหวัดปัตตานี ซึ่งสาระสำคัญเป็นการแสดงถึงบรรยากาศทางการเมืองและพฤติกรรมการเลือกตั้งของจังหวัดปัตตานีในภาพรวมที่ครอบคลุมหลายประเด็น ทั้งนี้พบว่าความสำคัญที่ยังคงเป็นปัญหาสำหรับกระบวนการเลือกตั้งทุกครั้งทุกระดับ คือ

1. ประเด็นของการซื้อสิทธิขาย โดยภาครัฐควรต้องมีกระบวนการสร้างสำนึกพลเมือง ซึ่งอาจในลักษณะของการจัดอบรมให้ความรู้โดยให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบด้านการเลือกตั้งโดยตรง เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการซื้อสิทธิขายเสียง

2. หน่วยงานภาครัฐควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์หรือจัดทำสื่อรณรงค์สร้างสำนึกการเลือกตั้งที่ดี ในประเด็นเรื่องการซื้อสิทธิขายเสียง กระบวนการของหวัคเนน ตลอดจนผลลัพธ์ของการซื้อสิทธิขายเสียง อย่างต่อเนื่อง

3. หน่วยงานภาครัฐโดย กระทรวงศึกษาธิการควรจัดให้มีรายวิชาหรือกิจกรรมที่ว่าด้วยเรื่องของรัฐ การพัฒนาประชาธิปไตยสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทย และกระบวนการเลือกตั้ง สอดแทรกในการเรียนการสอนในทุกระดับชั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างฐานความเข้าใจในการเมืองท้องถิ่นซึ่งเป็นสิ่งใกล้ตัวและเป็นรากฐานของระบบการเมือง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้เขียนขอเสนอประเด็นการศึกษาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ในบริบทการเมืองท้องถิ่นนิยม โดยทำการศึกษาในมิติของการก่อร่างสร้างฐานพรรคการเมืองท้องถิ่นขนาดเล็กกับการพัฒนาประชาธิปไตย หรือมิติของกลไกการสร้างความมั่นคงทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน และการศึกษาที่มีความสำคัญอีกประการคือ ประเด็นของกลไก-การแก้ไขปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียงในกระบวนการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

References

- ANGA. (2024, June 24). *What is social media? Understanding social media, types, advantages, and disadvantages*. <https://anga.co.th/marketing/what-is-social-media/>
- Bangkokbiznews. (2023, March 3). *Check here! Election Commission calculates new constituency division 66 for 8 provinces with increased and decreased MPs*. <https://www.bangkokbiznews.com/politics/1056059>

- Burikul, T., Sakdaworawich, A., Jansaa, R., Kaewchanka, W., Thongkham, D., Pisan, V., Wongsukumon, S., Sangmahammad, R., & Termmee, S. (2020). *Why vote? A study of elections from individual different perspectives*. King Prajadhipok's Institute.
- Chantrawong, S. (2001). *Creating grand political images: A study of Thai media–print media and the creation of key explanations of general election results*. Thammasat University Press.
- Duverger, M. (1963). *Political parties: Their organization and activity in the modern state*. John Wiley & Sons.
- Isranews Agency. (2022, November 29). “Anwar” took the stage to praise the Palang Pracharath Party but asked Pattani people for their opinion on which party to move to. <https://www.isranews.org/article/south-news/south-slide/114008-anwardiscuss.html>
- Jacobsen, G. A., & Lipman, M. H. (1969). *Political Science*. Barnes & Noble Inc.
- Janwittayakan, M. (2005). *Small political parties in Thai politics and elections: A preliminary analysis*. *King Prajadhipok's Institute Journal*, 3(1), 23–38.
- Khongroen, M. (2009) *Elections*. King Prajadhipok's Institute. <http://wiki.kpi.ac.th>
- Kittikulsawat, R., & Thabmanoch, S. (2023, March 23). *The first day of fasting in Ramadan*. Public Relations Department. <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG230323093834913>
- Noksuan Sawasdee, S. (2018). *Comparative electoral systems*. Siam Publishing.
- Pachimm, T. (2014). *Localism and the development of small political parties in Thailand during 1997–2013*[Doctoral dissertation, Ramkhamhaeng University].
- Pongpaew, P. (1991). *Elections and political development in the teaching material on the problems of Thai political development*. Sukhothai Thammathirat Open University.
- Pongsawat, P. (2020). *A study of political movements and the behavior of the 2019 general election in Bangkok*. Electronic book. <https://kpi-lib.com/library/books/kpibook-27203/PPTVHD36>.
- PPTVHD36. (2023, March 3). *Election 2023: Constitutional Court decides the constituency calculation formula does not count aliens*. <https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%87/191727>
- Serirangsarn, T. (2005). *Evaluation of the performance of independent organizations under the constitution: The Election Commission*. King Prajadhipok's Institute.
- Thansettakij. (2023, February 8). *Election Commission confirms it will not submit to the constitutional court for interpretation on the issue of counting aliens in the constituency division*. <https://www.thansettakij.com/politics/thailand-elections2023/555581>

Webb, P.D., Eulau, H., & Gibbins, R. (2024, July 20). *Election*. Encyclopedia Britannica.

<https://www.britannica.com/topic/election-political-science>

Wikipedia. (2024). *Pattani Province in the general election of Thai MPs 2023*.

<https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%AB%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B8%9B>